

11. KIISKISMARKKINAT

Sompiojärvi on matala, 1-2 metrin syvyinen ja pohjassa on paksu savi- ja liete-kerros. Vesikasveja on vain heinäpalpakko. Tuulet vellovat järven veden sameaksi. Keskellä järveä on Akankivi, suuri vino kivipaasi jonka kerrotaan olleen aikoinaan taika-uskoisten kalamiesten palvontapaikka.

Paikallinen kalastuskunta määräsi Sompiojärven kiiskismarkkinat aloitettavaksi aina 15. päivänä syyskuuta. Aikaisemmin ei saanut mennä koska apajapaikat arvottiin kaikkien kesken Luusuan kalakämpässä. Kerran Moskun naapurina asunut Matti Hietala eli Aatun-Matti meni muutamaa päivää liian aikaisin kalastamaan. Mutenian kalastuskunta otti häneltä verkot pois ja haastoi käräjiin. Syytteestä ei Aatun-Matille koitunut vahinkoa, koska KO:ssa Oulussa kihlakunnan päätöstä pohdittiin 30 vuotta. Viimeiset kiiskismarkkinat pidettiin syksyllä 1967.

Täyteenlastattu venekunta lipuu hiljalleen kapeaa ja mutkaista jokea. Joskus tuntuu että ollaan palattu takaisin, kunnes veneenkeula kääntyy taas sinisinä siintäviä Nattasia kohti. Monia venekuntia menee edellä ja monia tulee jäljessä. Tänään kaikkien on saavuttava Luusuankentälle jossa kohtalot määräävät apajapaikat.

Juitsan matalikkonivassa ohjaajan on hyvä tietää kulkuväylä kivien välistä. Ohitetaan Anna-Sohvian leukakivi joka on nimen mukaisesti luonnollisen näköinen. Aironsärkemäkiveen Kuntsa-Hannu aikoinaan rikkoi melansa. Tyttärenpyllykiven virta on hionut pyöreäksi ja sileäksi. Auringon ollessa vastapäätä linnunlentoa veneenkeula jymähtää Luusuankentän törmään.

Väärtesmanni on se joka näillä markkinoilla arpoo venekunnille kala-apajat. Hän nostelee pärekopasta puumerkeillä varustettuja kohtalopalikoita jotka ohjaavat verkko-ukkoja Kerttilövaaloon, Heinäniemenvaaloon, Mustankaavinvaaloon ja Akanvaaloon. Haavi- ja rysämiehet saavat valmistautua lähtemään Kuusi-ojalle, Pyhä-ojalle, Arkileipuselle, Iso-Korkisteelle ja Hieta-ojalle.

Kuusi-ojalla haavimiehet nostelevat syvänteistä hopeakylkisiä ja vilkkaasti sätkiviä kaloja veneenteljolle. Vene täyttyy ja jos ahneuksissaan nostaisi lisää niin se uppoaisi. Saaliskasassa on siikoja, särkiä ja kiiskejä ja muutama hauki, ahven ja säynäjä. Illalla syksyn pimeys ajaa kalamiehet takaisin Luusuan kalamajalle, jossa takkatuli valaisee ja lämmittää kylmettyneitä piilokalan pyytäjiä. Kössö kertoo vanhanajan enteistä: "Kuntsa-Hannu oli nostanut veneensä täyteen mateita Kerttilövaalon vuopa- jasta. Sitä ihmeteltiin koska muualta ei mateita saatu ollenkaan. Sanoin hänelle: Mateet kurpivat vuopajissa, niitä ei pidä ottaa. Ne ovat martaat ja tietävät kuolemaa! Ja niin kävi ettei Kuntsa-Hannu ollut enää seuraavilla kiiskismarkkinoilla."

Aamulla värtesmanni täytti pärekopat perkatuilla kaloilla. Taas hän heitti venekuntien puukalikat satunnaisesti kalavasujen päälle ja mistä oma puumerkki löytyi se kopsa oli hänen venekunnan saalis. Kössölle luovutettiin suurin siika värtesmannin- kalaksi hyvin järjestetyistä markkinoista. 1986

